

נביאים וכתובים
מקראות
גדולות
פאר והדר

עם פירוש המלבי"ם

ירמיה

ב
 א (א) דְבַרֵי יִרְמְיָהוּ בֶן-חֶלְקִיָּהוּ מֶן-
 הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּעֲנַתוֹת בְּאֶרֶץ בְּנֵימִן:
 (ב) אֲשֶׁר הָיָה דְבַר-יְהוָה אֵלָיו בַּיּוֹם
 יֵאשְׁיָהוּ בֶן-אֲמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשָׁלֹשׁ-
 עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: (ג) וַיְהִי בַיּוֹם
 יְהוֹיָקִים בֶּן-יֵאשְׁיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-
 תָּם עֶשְׂתֵי-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן-
 יֵאשְׁיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-גְּלוֹת
 יְרוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: (ד) וַיְהִי
 דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ה) בְּמָרָם

(א) פתגמי נבואת ירמיהו בן
 חלקיהו מן רישי ספרות
 כהניא מן אמרכליא דהו
 בירושלם גברא דקבל
 אחסנתיה בענתות בארע
 שבטא בנימן: (ב) דהוה פתגם
 נבואה מן קדם יי עשיה
 ביומי יאשיה בר אמון מלך
 שבטא דבית יהודה בתלת עשרי
 שנין לממלכיה: (ג) והוה מינ
 יהויקים בר יאשיה מלך
 שבטא דבית יהודה עד דשלימא
 תדא עשרי שנין לצדקיה אחוה
 בר יאשיה מלך שבטא דבית
 יהודה עד דאתא נבוכדנצר
 מלכא דבבל וצר על ירושלם
 תלת שנין ואגלי עמא דקה
 בירחא חמישאה: (ד) והוה
 פתגם נבואה מן קדם יי עמי

למימר: (ה) עד לא בריתך ממעין אתקנתך ועד לא אתיתא לעלמא זמינתך גבי משקי כס דלוט לעממא מניתי:

תרא דברי ירמיהו. סנהדרין זה: בימי יהויקים. מגלה י:

רש"י

הזמן: (א) ויהי בימי יהויקים. ויהי נציא כל ימי
 יאשיהו הנותרים וימי יהויקים בנו וימי צדקיהו בנו
 עד חוס עשתי עשרה שנה היא השנה עד גלות
 ירושלים צחדש החמישי: (ה) במרם אצרך בבטן וגו'.
 מימי אדם הראשון הראהו הקצ"ה לאדם דור ודור

(א) דברי ירמיהו בן חלקיהו וגו'. לימי צר קלקלמא
 דתקנ עובדוהי ירמיהו צא מרחצ הזונה ולוכח צר
 מתקנתא דמקלקלן עובדוהי אלו ישראל שקלקלו
 מעשיהן שנאו מזרע כשר: (ב) אשר היה דבר ה'
 אליו וגו'. אשר התחילה שכינה לשרות עליו צאותו

מצודת דוד

מצודת ציון
 (ג) תם. ענין השלמה כמו כי אם תם הכסף (בראשית סז):

(א) דברי ירמיהו. אלה הם דברי ירמיהו וכו': אשר
 בענתות. אשר ישב בענתות שהיא בנחלת בנימין: (ב) אשר

היה וכו'. בימי יאשיהו. תחלת דבר ה' בו היה בימי יאשיהו וכו': (ג) ויהי בימי יהויקים. היה מתנבא גם בימי יהויקים
 בנו והתמידה נבואתו עד כלות עשתי עשרה שנה לצדקיהו וכו' ולתוספת ביאור אמר עד גלות ירושלים שהיתה בחדש
 החמישי הוא חדש אב: (ד) ויהי דבר ה'. וזהו דברי ירמיה שאמר לישראל: (ה) במרם. עד לא יצרתך מבטן אמך הכרתי בך
 שתהיה הגון ומוכן לנבואה: הקדשתיך. קדשתי אותך וחזר ופ' לומר בזה קדשתיך במה שנתתיך להיות נביא להתנבאות על

רד"ק

ויהודה מרעתם עד שמנה עשרה שנה למלכו שמצא ספר
 תורה: מן הכהנים. תרגם יונתן מן רישי משרת כהניא
 מן אמרכליא דהו בירושלם גברא דקביל אחסנתיה
 בענתות: בענתות. היא עיר מערי הכהנים כמו שכתוב

(א) דברי ירמיהו בן חלקיהו. כתב אדוני אבי ז"ל כי
 חלקיהו זהו חלקיהו בן שפן הכהן שמצא ספר התורה
 בבית ה' בימי יאשיהו וירמיהו בנו נבא בימי יאשיהו ותחלת
 נבואתו היתה בשנת שלש עשרה למלכו ועדין לא שבו יאשיהו

רד"ק

ספר בתחלת ספרו דברי עצמו בטרם אצרך בבטן ידעתך וכל הענין וכן בתוך ספרו מה שספר מן הרעות שעשו לו: (ג) ויהי בימי דבר ה' שהיה אליו היה גם כן בימי יהויקים בן יאשיהו וכן בימי צדקיהו עד תום מלכותו שמלך י"א שנה בשנת אחת עשרה נפל ביד מלך בבל וגלות ירושלם בחדש החמישי כמו שכתוב בספר מלכים: (ה) בטרם אצורך. כן כתיב בוי"ו וקרי הצד"י בקמץ חטף כמשפטו עם הכנויים ואין עמו וי"ו והענין אחד וענין

בספר יהושע ומה שהחל בדברי לפי שכולל בספר הזה כל דברי נבואות שנבא על ישראל ועל העכו"ם וכן דברי עצמו מה שקרה לו בנבואתו עם ישראל ובדרש ג' נביאים על ידי שהיתה נבואתם דברי קנתורין לפיכך נתלה נבואתן בעצמן ואלו הן דברי קהלת דברי עמוס דברי ירמיהו ר"ל בעצמן שדברו בדברי עצמן כמו שלמה שאמר אני קהלת הייתי מלך וכל הענין שספר בעצמו וכן עמוס ספר בדברי עצמו קשר עליך עמוס וכל הענין כמו שכת' וכן ירמיהו

מסורה

(א) אליו מלין דכתיב וי"ו בסוף תיבותא וקרי' י' וסי' מצותו ועשה חסד דמשנה תורה. אונז ויאמר שאול לרצים. כלבו ושם האיש נבל. שנאו ויאמר דוד ביום ההוא. בנפשו או עשיתי בנפשו שקר. בעינו מדוע בזית את דבר ה'. וישבו בנוב אשר בילידי הרפה. דרכו האל מעוזי חיל. העצו אלה שמות הגבורים. הצרו הכרמלי פערי הארבי. רגלו ואתה ידעתי את דוד אבי. וקדשו ויבא את קדשי אביו. נביאו ויעד ה' בישראל וביהודה. הביאו עצה עשו פליליה. הברו נלאית רוב עצתיך. התפתחו התנערי מעפר. עצתו קורא ממורה עיט. מטעו ועמך כולם צדיקים. תקרא ואנכי אמרתי איך אשיתך. תשיבו ב' בפסוק. אכלני המטנו נבוכדנצר ה' בפסוק. וידו אדם מתחת כנפיהם. חתיתו כי נתתי את חתיתו. רבו אכתוב לו רבי תורת. ישבו ומשפחות סופרים. בנו אלקנה בנו אלקנה. בנו ויאמר דוד לשלמה בנו אבי היה. ומוציא וישלח ה' מלאך ויכחד. נודו למנצח לדוד בה' חסיתי. חסדו אלהי חסדו יקדמוני. וענני למען יחלצון ידיך. כמו ענה בדרך כמו. ויודעי ישובו לי יריאך. הראתנו אשר הראתנו צרות. תחיינו ב' בפסוק. יתרו כי יתרו פתח. כמו אם התרחצתי כמו שלג. או אל למלכים למטאל. אשתנו בארין נבוכדנצר אתמלית לשרושו וכל די לא להוי עבר דתא. ויעשו מתניה מתני ויעשו. ידו מבני נכו יעיאל. וענו ובקביה וענו אחיהם; וחלופיהו חד מן כ"ד כתיבן י' בסוף תיבותא וקרי' ו' וסי' דודי ואחריו אלעזר בן דודי. כמו כי תגוז יד ה' בהר הזה. ילידתני אמרים לעץ אבי אתה. תצאי אל תצאי השדה וברוך. תלכי אל תלכי וכו'. ב' בפסוק. הילילו הוביש מואב כי חתה. ועוקי ב' בפסוק. דברי תנינא כי מי עמד בסוד ה'. תשמחי כי תשמחי כי תעלוי שוסי נחלתי ד' בפסוק. סבבני אשורנו עתה סבבני. ושובי שובו נא אל תהי עולה. יעדי ושאר דברי שלמה. וישבי ויבאו אל חלקיהו הכהן. ושפי יכל בשרו מראי ושפי עצמותיו. נפשי פדה נפשי מעבר בשחת וחיתי באור תראה ב' בפסוק. למלוכי ונתן ושבניה. נשאי כל אלה נשאי נשים נכריות. כלוהי בניה בדיה כלוהי: (ג) ויהי בימי. ה' דסמיכי בקריאה וסי' ויהי בימי אמרפל מלך

מהר"י קרא

א (א) דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימין: (ב) אשר היה דבר ה' אליו בשלש עשרה שנה למלכו. התחיל להתנבאות: (ג) ויהי בימי יהויקים בן יאשיהו. פת' ונמשכה נבואתו כל ימי יהויקים. עד תום עשתי עשרה שנה לצדקיהו בן יאשיהו מלך יהודה. שמלך אחרי יהויקים: (ה) בטרם אצרך בבטן ידעתך. בטרם יצרתך צורה ידעתך בימי משה

מלבי"ם

תוכחת ירמיהו

ביאור המלות

א (א) דברי ירמיהו, שלשה פסוקים הראשונים הם הוצעה להגביל מהות הספר בכל פרטיו, כי כל ספר מספרי החכמה יוגבל, א מצד צורתו ודברים שידובר בו, למשל אם הוא ספר תוכחה או שיר או חכמה וכדומה, ואם נאמר בדרך מליצה או ספור וכדומה, ועז"א דברי, מודיע שכולל כמה מיני דברים, נמצאו בו חזיונות, נבואות, ספורים, תוכחות, וכדומה. ב מצד המחבר אשר דבר הדברים, אמר שהיה ירמיהו בן חלקיהו שהיה נביא ומיוחס מצד שאביו היה כ"ג ונביא, ומבואר שהיה ג"כ עשיר, כי אביו בודאי היה עשיר כמ"ש הכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו, ג מצד מקומו שהיה הנביא דר בו, אמר שהיה מן הכהנים אשר בענתות שהיו מיוחדים ביראת ה', ומאריך בנימין לא מתושבי ירושלים, כי המוכיח שהוא מעיר אחרת, לא יכיר פנים ולא יחפה מצד אהבת עיר מולדתו, ודבריו נשמעים ביותר. ד מאיזה מקור שאב דבריו, אם מן השכל, או הבחינה, או מפי סופרים וספרים, אומר. (ב) אשר היה דבר ה' אליו. ששאב דבריו ממקור מים חיים מן הנבואה. (ה) מצד הזמן שבו נבא, אמר שנבא בשלשה זמנים מחולפים אשר התחלף במ מעמד העם ומלכם, כי התחלת נבואתו היה בימי יאשיהו בן אמון שהוא ודורו היו צדיקים, והתחיל בשלש עשרה שנה למלכו, שאז בהיותו בן דעת החל לעבוד את ה': (ג) ויהי וכן התמידה נבואתו בימי יהויקים שאז היה הדור צדיקים והמלך היה רשע כמ"ש חז"ל. עד תום עשתי עשרה שנה לצדקיהו, שאז התחלף מעמד העם שהיו רשעים ולעומת זה היה המלך צדיק, ור"ל שנבואות אלה היו מתמידים בכל המעמדות האלה עד גלות ירושלים, שאז נתקיימו כל נבואותיו: (ה) בטרם, הנביא צריך שיוקדם לנבואתו שני תנאים, א ההכנה הטבעיית, שיהיה מוכן לנבואה מטבעו, ע"י שיהיה מזוג שלם אל טוב המדות, וכן ע"י שלמות כח המדמה והשכלי ויתר כחות הנפשיות, ב ההכנה הבחיריית, שיכין א"ע לנבואה ע"י טוב המעשים והקדושה והפרישות, וההכנה הטבעיית תחול באדם תיכף בעת יצטייר צורת הולד בבטן אמו, כי ההכנה הזאת יקבל ע"י מולידיו והיינו כמ"ש בעדות, האב וכאי

מנחת שי

(א) דברי ירמיהו. טעם המלה מירכא:

תרגום
נבואת ירמיהו
מן רש
מן אמרפל
נבא
בענתות
בנימין: (א) ויהי
מן קדם
שהיה בן אמון
ית יהודה במלכות
מלכיה: (ג) ויהי
בר יאשיהו
ת יהודה עד דוד
שנין לצדקיהו
מלך שבא
דאת בנימין
ל וצר על יהוה
ראגלי עטא
מישיאה:
מן קדם
קט לעממא